

Friedrich Nietzsche (1844-1900)

Tema olulisemad teosed:

- Nõnda kõneles Zarathustra
- Teispool head ja kurja
- Moraali genealoogia
- Antikristus
- Ecce homo

Nietzsche filosoofia põhimõisted

- Võimutahe (sks *Wille zur Macht*)
- Üleilmene (sks *Übermensch*) – eesti keelde tihti tõlgitud kui 'üliilmene' – ja viimne inimene (sks *letzte Mensch*)
- Isanda- ja orjamoraal (sks *Herrenmoral und Sklavenmoral*)
- Igavene taastulek (sks *ewige Wiederkehr*)

Übermensch'i populaarsed tõlgendused

Illustratsioon ajakirjast
Berliner Illustrierte Zeitung
1903. a

Hitler saabub
Saarbrückenisse
1. märts 1935

Kolm selgitust Nietzsche maailmavaate kohta

1. Talle avaldasid suurt mõju Schopenhauer ja Darwin
2. Ta väärtustas enesetäiustamist ja eneseteostust
3. Mitte päris kõike tema öeldut ei saa täie tõsidusega võtta

Mõistulugu hullumeelsest

“Kas olete kuulnud hullumeelsest, kes päise päeva ajal süütas laterna ja kõndis mööda turgu, karjudes: “Ma otsin jumalat! Ma otsin jumalat!” [– –] Hullumeelne tormas inimeste sekka, puuris neid pilguga. “Kus on jumal?” hüüdis ta. “Ma tahan teile seda öelda! Meie tapsime ta - teie ja mina! Me kõik oleme tema mõrvarid!””

Röömus teadus

Analoogia

Pärimuse järgi olevat Diogenes kord päise päeva ajal laternaga mööda linna käinud, öeldes, et otsib inimest

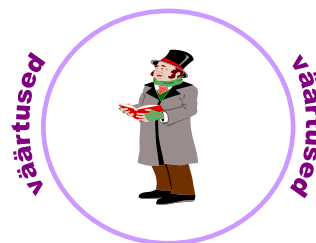

Mõistulugu hullumeelsest

“Lõpuks viskas ta oma laterna maha ning see purunes. “Ma tulin liiga vara,” ütles ta, “minu tund pole veel tulnud. See õudne sündmus on veel teel meie juurde, teade temast pole veel inimkõrva jõudnud. Välgule ja müristamisele on vaja aega, tähtede valgusele on vaja aega, tegudele on tarvis aega, et neid nähtaks ja kuuldaks, kui nad on juba aset leidnud.””

Röömus teadus

Enne jumala surma

olid vankumatuteks peetud väärtused

Jumal on surnud

Ülimad väärtused vääritud
(sks *entwerten sich*)

Üle inimene

“Kõik jumalad on surnud; nüüd tahame meie, et elaks üle inimene...”

“Ma õpetan teile üle inimest. Inimene on miski, mida peab ületama. Mis olete teinud ta ületamiseks?”

Nõnda kõneles Zarathustra

Viimne inimene

“Ei ühtki karjast ja üks ainus kari! Kõik tahavad sarnast ja kõik on sarnased: kes teisiti tunneb, läheb ise hullumajja [---]

Oma lõbuke on neil päeva jaoks, oma lõbuke öö jaoks: aga tervisest peetakse lugu [---]

“Meie oleme leiutanud õnne” – ütlevad viimsed inimesed ja pilgutavad silmi”

Nõnda kõneles Zarathustra

Kristliku moraali kriitika

“Kristlik usk on otsast otsani ohvrite toomine: oma vabaduse, uhkuse, enesekindluse ohverdamine, enda orjusse andmine, enese sandistamine”

Teispool head ja kurja

Kristliku moraali kriitika

Kristliku moraali kaks tunnusoont on Nietzsche arvates

- 1) ligimesearmastus
- 2) kurjale kurjaga mittevastamine

Ligimesearmastuse kriitika

“Te kipute ligimese ligi ja teil on selleks ilusaid sõnu. Aga mina ütlen teile: teie ligimesearmastus on teie halb armastus iseene vastu.

Te põgenete ligimese manu iseene eest ja tahaksite sellest teha endale vooause. Kuid mina näen läbi teie “endatuse”.”

Ligimesearmastuse kriitika

“Armastage minupärast oma ligimest nagu iseennast, kuid olge enne kõike sellised, kes armastavad iseennast”

Nõnda kõneles Zarathustra

Kaastunne

“Kaastunne on vastuolus arengu seadusega, st valiku seadusega. Kaastunne säilitab seda, mis on määratud hukkumisele, muutes nii elu süngeks ja kahtlusi äratavaks”

Antikristlane

Inimarmastus

“Nõrgad ja edutud peavad hukkuma - see on meie inimarmastuse esimene seisukoht. Ja me peame neid aitama selles”

Antikristlane

Kaugeima-armastus

“Kas ma soovitan teile ligimesearmastust? Pigemini soovitan teile ligimesepõlgu ja kaugeima-armastust! Ülem kui armastus ligimese vastu on armastus kaugeima ja tuleva vastu...”

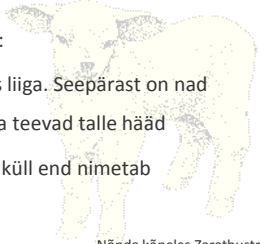
Nõnda kõneles Zarathustra

Kurjale kurjaga mittevastamise kriitika

Orjad tahavad ainult üht:

“... et neile keegi ei teeks liiga. Seepärast on nad vastutulelikud igaühele ja teevad talle hääd

See aga on argus: ehk ta küll end nimetab
“vooruseks””

Nõnda kõneles Zarathustra

Igavene taastulek

“Vaata, me teame, mis sa õpetad: et kõik asjad igavesti tulevad taas ja meie ise ühes nendega, ja et me juba lõpmatud korrad oleme olemas olnud ja kõik asjad ühes meiega”

Nõnda kõneles Zarathustra

Kurjale kurjaga mittevastamise kriitika

““Ärge mõistke kohut!” ütlevad nad, kuid mõistavad põrgusse kõik, kes seisavad neil tee peal ees. Andes kohtupidamise õiguse jumalale, mõistavad nad tegelikult ise kohut; kiites jumalat, nad tegelikult kiidavad iseennast; nõudes neid voorusi, mis neid paratamatult iseloomustavad, mõtleavad nad endist kui vooruste eest võitlejatest: tegelikult aga teevad nad vaid seda, mida nad ei saa mitte teha”

Antikristlane

Kirjandus

- Nietzsche, F. Antikristus. Tartu, 2002
- Nietzsche, F. Ecce homo. Kuidas saadakse selleks, mis ollakse. Tallinn, 1996
- Nietzsche, F. Fragmente nihilismist. - Akadeemia, 2004, nr 8
- Nietzsche, F. Nõnda kõneles Zarathustra. Tallinn, 1993
- Blomstedt, J. Nietzsche kui vastumõtleja. – Vikerkaar, 1994, nr 10
- Botton, A. Filosoofia lohutus. Tallinn, 2003, lk 183-217
- Durant, W. Lood filosoofia ajaloost. Tallinn, 1998
- Koort, A. Nietzsche nihilismi ületamas. – Koort, A. Inimese meetod. Tartu, 1996
- Köhler, J. Friedrich Nietzsche ja Cosima Wagner. Alistumise kool. Tallinn, 1997
- Luks, L. Friedrich Nietzsche. – 20. sajandi mõttevoolud. Tallinn-Tartu, 2009
- Meos, I. Kaasaja filosoofia. Peatükke filosoofia ajaloost. Tallinn, 2000
- Saarinen, E. Filosoofia ajalugu tipult tipule, Sokratesest Marxini. Tallinn, 1996
- Zweig, S. Friedrich Nietzsche. Tallinn, 1998
- Vene, I. Galillealane või Zarathustra. – Vene, I. Vahemere tuuled Hüperboreas. Tartu, 1997
- Vene, I. Rõõmus fatalism. – Sealsamas